

DUNAKESZI HELYTÖRTÉNETI SZEMLE

Dunakeszi - Alag Helyismereti Lapja

SZERKESZTŐSÉG: KÖLCSEY FERENC VÁROSI KÖNYVTÁR
DUNAKESZI, KOSSUTH LAJOS U. 6.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
LÓRINCZ RÓBERT

MEGJELNIK ÉVENTE HÁROMSZOR
KIADJA A KÖLCSEY FERENC VÁROSI KÖNYVTÁR

R. Cs. türelemüvege

Jelenlegi számunk túlnyomórészt egyházi témákat ölel fel, így a címlapon is egy, a népi vallásossághoz köthető, a dunakeszi Révész István Helytörténeti Gyűjteményben őrzött tárgyat mutatunk be: R. Cs. türelemüvegét.

A türelemüvegek (Geduldflasche) készítése a XVIII. századig nyúlik vissza. Közép-európai elterjedésükhöz hozzájárult a bajor doboz- és játékaipar, amely többféle jelenettel gyártott türelemüvegeket. A magyar területeken a legrégebb türelemüveg 1784-re datálódik. A készítőknél fejlett térszemlélettel, konstruktív gondolkozásmóddal, és az átlagosnál jobb kézügyességgel kellett rendelkezniük. Pásztorok és bányászok készítették a legtöbbet, de rabok, illetve hosszabb betegségben szenvedők kezei alól is kerültek ki türelemüvegek. Közkedvelt ajándéknak számított.

A türelemüveg elkészítéséhez szükséges speciális eszköz volt a házilag készült csipesz, drótkampó vagy meghajlított esernyődrót, továbbá fapálcikákat is használtak a kompozíció üvegbe helyezésekor. Először megtervezték, mit szeretnének ábrázolni, majd elkészítették, és üvegen kívül összerakták az alkotóelemeket. A bravúr az volt, hogy a teljes kompozíciót – sokszor több részben – az üveg keskeny száján keresztül juttatták be a drótkampó és a csipesz segítségével. Ezt követően a részeket az üvegben összeékeltek vagy a csapokat itt ragasztották össze az előre rájuk kent enyv segítségével. Végül kivehetetlen dugóval lezárták a palackot.

A vallási témát ábrázoló türelemüvegek a házban központi helyre kerültek, azokat megbecsülték, óvták és a következő generáció számára is megőrizték. Az alkotások a család hitbuzgalmát és hitbéli ismereteinek gyarapítását is szolgálták. Magyarország legtöbb vidékén, így Dunakeszin is a szublóton tartották a türelemüvegeket.

R. Cs. türelemüvege 1935-ben készült, és Szabó Józsefné (sz. Rózsahegy Julianna) ajándékként került a gyűjteményünkbe. A felhasznált üveg típusa elterjedt volt a magyarországi készítők körében: 200 milliliteres, gyógyszeres üveg, szélessége 6, magassága 14,5 cm, súlya 0,148 kg. Témája is tipikusnak mondható. A vallásos türelemüvegek nagy csoportja Golgota-ábrázolást tartalmaz. R. Cs. türelemüvegében a Golgotán felállított három kereszt látható. A legnagyobb felirata INRI (= Iesus Nazarenus Rex Iudaeorum = Názáreti Jézus, a zsidók királya). Az üvegben elhelyezett többi tárgy Krisztus fegyverei (arma Christi), vagyis a szenvedés eszközei közül került ki, amely fogalom a Krisztus elárulásával, megkínzásával és megfeszítésével kapcsolatos tárgyakat takarja. R. Cs. türelemüvegében a kalapács, a szögek és a legnagyobb kereszt hátoldalához támasztott lándzsa található. Helyet kapott még egy korsó is.

A Révész István Helytörténeti Gyűjteményben megtekinthető türelemüvege kiválóan illeszkedik a magyar népi vallásosság országos szinten fellelhető alkotásainak sorába.

(Kerekes Dóra)

